

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2015

ΚΕΙΜΕΝΟ

Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης

Οι χώροι θέασης και ακρόασης που δημιούργησε η ελληνική αρχαιότητα αποτελούν για πολλούς λόγους μian από τις πιο σημαντικές ομάδες μνημείων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Πρώτα απ' όλα, γιατί οι χώροι αυτοί, ως τόποι μαζικής συγκέντρωσης, για θρησκευτικούς, πολιτικούς ή ψυχαγωγικούς σκοπούς, εκφράζουν στην αρχιτεκτονική με τον προφανέστερο τρόπο τη δημοκρατική αντίληψη για τη ζωή και την έντονη αίσθηση κοινότητας που χαρακτήρισε τον αρχαίο βίο. Τα σχετικά αρχιτεκτονικά σχήματα εκείνης της δημιουργίας (θέατρα, βουλευτήρια κλπ.) εξακολουθούν μέχρι σήμερα να εξυπηρετούν ανάλογες δραστηριότητες.

Ένας δεύτερος λόγος για την ιδιαίτερη σημασία αυτών των χώρων είναι ότι το θέαμα και ο λόγος που αναπτυσσόταν μέσα σ' αυτούς, ιδιαίτερα το ψυχαγωγικό θέαμα, με την πραγματική έννοια της ψυχαγωγίας, της αγωγής της ανθρώπινης ψυχής, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά πολιτισμικά αγαθά. Από τη γέννηση του δράματος στους χώρους λατρείας της αρχαίας Ελλάδας μέχρι και σήμερα ο λόγος και η δράση που εκτυλίσσεται μέσα σε θεατρικούς χώρους παράγουν πολιτισμό.

Και ένας τρίτος λόγος είναι ότι στο χώρο της Μεσογείου, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, σώζονται σε μεγάλο αριθμό οι χώροι στους οποίους ασκήθηκε από την εποχή της διαμόρφωσής της η θεατρική δημιουργία. Οι χώροι αυτοί, περισσότερο από όσο όλα τα άλλα **κατάλοιπα** του παρελθόντος, ασκούν στη σύγχρονη κοινωνία αλλά και τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, μian ιδιαίτερη πρόκληση επαφής του παρόντος με το παρελθόν, επειδή προσφέρονται κατ' εξοχήν για χρησιμοποίησή τους με την ίδια λειτουργία για την οποία σχεδιάστηκαν. Αυτή η επαφή του παρόντος με το παρελθόν, όχι μόνο των ειδικών αλλά και του ευρύτερου κοινού, είναι μια βασική **επιδίωξη** της σύγχρονης αρχαιολογίας, η οποία βλέπει τη δικαίωση της στη βίωση από την κοινωνία του ιστορικού περιεχομένου και του μηνύματος ζωής των μνημείων. Αλλά και από την άλλη πλευρά, η βίωση των μνημείων και η ένταξή τους στη ζωή εξελίσσεται από τάση σε απαίτηση της σύγχρονης κοινωνίας.

Η επιδίωξη της συνάντησης της σύγχρονης δημιουργικότητας και των διαμορφωμένων από το δημιουργικό παρελθόν σχημάτων θεατρικών χώρων, που εξυπηρετεί την παραπάνω απαίτηση, θέτει, βέβαια, προβλήματα, αφού τα αρχαία θέατρα και οι άλλοι χώροι θέασης, όπως τα ωδεία, τα στάδια κλπ., είναι πλέον μνημεία, όλα με μικρότερες ή μεγαλύτερες φθορές και καταπονήσεις. Τα περισσότερα μάλιστα σώζονται αποσπασματικά, μέχρι σημείου αδυναμίας αναβίωσης και εξυπηρέτησης της κατά προορισμόν λειτουργίας τους.

Τα προβλήματα αυτά δεν πρέπει, βέβαια, με κανέναν τρόπο να οδηγούν σε αρνητική τοποθέτηση για τη σύγχρονη χρήση των κατάλληλων για τη δραστηριότητα αυτή μνημείων. Η επαφή του κοινού με τα μνημεία, και ιδιαίτερα στην περίπτωση αυτή η βίωση από το ευρύ κοινό σύγχρονων προβληματισμών και καλλιτεχνικών εκφράσεων μέσα από το ιστορικό περιβάλλον, είναι ο καλύτερος και αποτελεσματικότερος τρόπος **προσέγγισης** και οικείωσης της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Αλλά είναι, *παράλληλα*, και ο δραστικότερος τρόπος

δημιουργίας στην ευρύτερη κοινωνία συνείδησης εκτίμησης και προστασίας των μνημείων μας.

Η καταγραφή όλων των μνημείων αυτών –των πολύ ή λιγότερο γνωστών, των εντοπισμένων αλλά μη ερευνημένων, αλλά και εκείνων των οποίων γνωρίζουμε ακόμη την ύπαρξη μόνο από αρχαίες μαρτυρίες– με όλα τα δεδομένα τους, δηλαδή την ιστορία τους, τα χαρακτηριστικά τους, την κατάστασή τους και τις δυνατότητες χρήσης ή απλής ανάδειξής τους, θα προσφέρει ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στη συστηματικότερη διαχείριση αυτού του πλούτου.

Η όσμωση¹ αρχαιολόγων, ανθρώπων του θεάτρου, παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων διανοητών είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει ένα πολύ καλό κλίμα για μια κοινή προσπάθεια ισορροπημένης και συνετής προσέγγισης του είδους αυτού των μνημείων.

Η καλλιέργεια, εξάλλου, με διάφορες εκδηλώσεις στο ευρύτερο κοινό της τάσης αυτής απέναντι στα μνημεία θα αποτελέσει ουσιαστική θετική συμβολή, αφενός, στην **ολοκληρωμένη** προστασία τους (ενεργητική προστασία και από το ευρύ κοινό) και, αφετέρου, στη δημιουργική βίωση των αρχαίων χώρων θέασης.

Β. Λαμπρινουδάκης, «Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης», στον συλλογικό τόμο «*Διάζωμα*» *κίνηση πολιτών για την ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων*, Εκδόσεις Διάζωμα 2009 (Διασκευή).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α.** Ο συγγραφέας συσχετίζει τους αρχαίους θεατρικούς χώρους με τη δημοκρατία.
- β.** Ο συγγραφέας θεωρεί το αρχαίο θέατρο διασκέδαση και όχι πραγματική ψυχαγωγία.
- γ.** Κατά τον συγγραφέα, δεν θα πρέπει σήμερα να γίνονται θεατρικές παραστάσεις στα αρχαία θέατρα.
- δ.** Ο συγγραφέας δεν θα συμφωνούσε με τη διοργάνωση σύγχρονων μαθητικών αγώνων ρητορικής σε ένα αρχαίο βουλευτήριο.
- ε.** Κατά τον συγγραφέα, η χρήση των αρχαίων θεάτρων σε σύγχρονες εκδηλώσεις μπορεί να συμβάλει στην προστασία και ανάδειξή τους.

Μονάδες 10

¹ όσμωση ή ώσμωση: (μτφ.) η αλληλεπίδραση.

B2. α) Να βρείτε τους τρόπους ανάπτυξης της έβδομης παραγράφου του κειμένου (*Η καταγραφή ... αυτού του πλούτου*) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 4

β) Να αντικαταστήσετε τις διαρθρωτικές λέξεις-εκφράσεις με άλλες (λέξεις-εκφράσεις) που να διατηρούν τη συνοχή του κειμένου:

Πρώτα απ' όλα (στη δεύτερη παράγραφο)

παράλληλα (στην έκτη παράγραφο)

εξάλλον (στην ένατη παράγραφο).

Μονάδες 6

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

εκτυλίσσεται, κατάλοιπα, επιδίωξη, προσέγγιση, ολοκληρωμένη.

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

αναπτυσσόταν, δράση, ερευνημένων, γνωρίζουμε, ανάδειξης.

Μονάδες 5

B4. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση της διπλής παύλας στην παρακάτω περίπτωση:

–των πολύ ... αρχαίες μαρτυρίες– (στην έβδομη παράγραφο).

Μονάδες 2

β) Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο κείμενο; Να δικαιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα.

Μονάδες 3

Γ1. Σε ομιλία που θα εκφωνήσετε σε ημερίδα του Δήμου σας με θέμα «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς», να εκθέσετε τις απόψεις σας (500-600 λέξεις) σχετικά με:

α) τους λόγους για τους οποίους πρέπει το ευρύ κοινό να πλησιάζει και να γνωρίζει τους χώρους και τα μνημεία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και

β) τις δραστηριότητες με τις οποίες οι πολίτες και ειδικότερα οι νέοι θα εξοικειωθούν με αυτά.

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές

- A.** Ο συγγραφέας αναφέρεται στη διαχρονικότητα των μνημειακών χώρων. Αρχικά, επιβεβαιώνει την αρχιτεκτονική αξία των μνημείων χάρη στην αποπνέουσα δημοκρατική συνείδηση καθώς και στην ψυχαγωγική τους διάσταση, κυρίως μέσω της πολιτισμικής παραγωγής και της θεατρικής δημιουργίας. Άλλωστε, βασική επιδίωξη της αρχαιολογικής αντίληψης είναι η συνεύρεση παρελθόντος- παρόντος για την εμπέδωση του διαχρονικού τους μηνύματος αλλά και την ενσωμάτωσή τους στη συγχρονία. Αναφέρονται, ωστόσο, και προβλήματα σχετικά με την αλλοίωση των μνημείων και την αδυναμία ολοκληρωμένης επαφής με αυτά. Ως απάντηση ο συγγραφέας υπογραμμίζει την ανάγκη επαφής των ανθρώπων με δρώμενα σε αυτούς τους χώρους ως μέσο ανάδειξης και προστασίας τους. Επιπρόσθετη αρωγή στην αξιοποίηση των μνημείων θα παρέχει η κατάλογόγραφηση τους. Καταληκτικά, υποστηρίζει τη σύμπραξη αρχαιολόγων, καλλιτεχνών, διανοουμένων και αιρετών αρχόντων, και τη διενέργεια εκδηλώσεων για την προστασία και την αναβίωσή τους.

- B.1** α. Σ
β. Λ
γ. Λ
δ. Λ
ε. Σ

- B2.** α) Τρόποι ανάπτυξης:

i. Με διαίρεση:

Διαίρετα έννοια: τα μνημεία

Διαίρετική βάση: το είδος τους

Αποτέλεσμα της διαίρεσης: «...πολύ ή λιγότερο γνωστών, ... μόνο από αρχαίες μαρτυρίες».

ii. Με αίτιο - αποτέλεσμα:

Αίτιο: «Η καταγραφή ... απλής ανάδειξής τους».

Αποτέλεσμα: «...θα προσφέρει ... αυτού του πλούτου».

β) πρώτα απ' όλα: κατ' αρχάς, αρχικά

παράλληλα: συνάμα, συγχρόνως

εξάλλου: άλλωστε, μάλιστα, επιπλέον, επιπρόσθετα.

- B3.** α)

εκτυλίσσεται: διαδραματίζεται, συμβαίνει

κατάλοιπα: απομεινάρια

επιδίωξη: στόχος, σκοπός

προσέγγιση: σύγκλιση, επαφής, γνωριμίας

ολοκληρωμένη: πλήρη

β)

αναπτυσσόταν ≠ υποβαθμιζόταν
δράση ≠ αδράνεια
ερευνημένων ≠ ανεξερευνήτων
γνωρίζουμε ≠ αγνοούμε
ανάδειξης ≠ υποτίμησης

- B4.** α) Η διπλή παύλα λειτουργεί παρενθετικά, καθώς το νόημα είναι απαραίτητο για τον αναγνώστη, αλλά όχι κύριο, με σκοπό να επεξηγήσει τα δεδομένα αρχαίων μαρτυριών για τα μνημεία με παραδείγματα, όπως είναι η ιστορία, τα χαρακτηριστικά, η κατάσταση και οι δυνατότητες χρήσης ή απλής ανάδειξης των μνημείων. Επίσης, διευκρινίζονται τα είδη των μνημείων, ανάλογα με τον βαθμό και τον τρόπο γνωριμίας με αυτά.
- β) Στο κείμενο κυριαρχεί το γ' πρόσωπο για να προσδώσει στο λόγο αντικειμενικότητα, ουδετερότητα και επίσημο ύφος. Με αυτόν τον τρόπο καταφέρνει να περιγράψει ακόμη πιο emphaticά την αξία και την προσφορά τους. Αυτό γίνεται αντιληπτό στα παρακάτω παραθέματα «...οι χώροι αυτοί...εκφράζουν στην αρχιτεκτονική με τον προφανέστερο τρόπο τη δημοκρατική αντίληψη για τη ζωή» (2^η παράγραφος), «τα προβλήματα αυτά δεν πρέπει, βέβαια, με κανέναν τρόπο να οδηγούν σε αρνητική τοποθέτηση για τη σύγχρονη χρήση των κατάλληλων για τη δραστηριότητα αυτή μνημείων» (6^η παράγραφος).

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία σε ημερίδα του Δήμου.

Ύφος: σοβαρό.

Ρηματικά πρόσωπα: α' πληθυντικό, β' πληθυντικό, γ' ενικό – πληθυντικό.

Τρόπος πειθούς: επίκληση στη Λογική, χωρίς να λείπει η επίκληση στο Συναίσθημα

Προσφώνηση: Συνδημότισσες και συνδημότες,

Πρόλογος:

Μπορείτε να επικαλεστείτε στον πρόλογό σας την «Παγκόσμια Ημέρα των Μουσείων», που γιορτάζεται στις 18 Μαΐου, ως αφετηρία για την αξία των Μνημείων. Εναλλακτικά, μπορείτε να μεταφέρετε τον προβληματισμό σας εξαιτίας της στάσης που επέδειξαν ορισμένοι συμμαθητές σας κατά την επίσκεψη του σχολείου σας σε έναν αρχαιολογικό χώρο.

Α' ερώτημα: για ποιους λόγους οφείλει το ευρύ κοινό να πλησιάσει και να γνωρίσει τους χώρους και τα μνημεία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

- **Σε ατομικό επίπεδο:** χώροι ομορφιάς, αισθητικής απόλαυσης, κίνητρο για καλλιτεχνική δημιουργία. Μεταγγίζονται οι αξίες και τα ιδανικά, και δίνονται ερεθίσματα για δράση και δημιουργία. Συνειδητοποιούμε τον κοινωνικό μας ρόλο. Η συμμετοχή και η ανάληψη ευθυνών εδραιώνει τη δημοκρατία. Η ιστορική μνήμη διδάσκει την αξία του διαλόγου, συνδέει τα άτομα, καλλιεργεί πνεύμα συνεργασίας (κοινωνικοποίηση). Κατανοούμε ότι η εξέλιξη και η πρόοδος απαιτούν σύνεση, φρόνηση. Αναβαθμίζεται το αισθητικό κριτήριο και ενδυναμώνεται η στροφή στην ψυχαγωγία.
- **Μορφωτικό επίπεδο:** αποτελούν ιδανική μέθοδο μάθησης της ιστορίας μας, βασισμένη στην άμεση επαφή με τα μνημεία μιας εποχής. Δίνουν αφορμή για έρευνα και μάθηση. Μαθαίνουμε το παρελθόν, κατανοούμε ότι είμαστε συνεχιστές, συνειδητοποιούμε την αξία της γλώσσας μας. Διευρύνονται οι πνευματικοί ορίζοντες, κατακτάται η ουσιαστική γνώση, απεγκλωβίζεται ο άνθρωπος από προκαταλήψεις και αντιστέκεται στην παραπληροφόρηση και την προπαγάνδα. Γνωρίζουμε τη αξία της επιστήμης, της τεχνολογίας, της φύσης.
- **Σε εθνικό – πολιτιστικό επίπεδο:** συνδέουν το παρελθόν με το παρόν, ενισχύουν τη φιλοπατρία, την εθνική συνείδηση. Παράλληλα, ενδυναμώνεται η εθνική μας συνείδηση, τονώνεται η φιλοπατρία και η εθνική αυτογνωσία. Καθιστούν δυσχερή τη διαστρέβλωση της αλήθειας. Με την επαφή μαζί τους αποφεύγουμε τα λάθη του παρελθόντος, εντοπίζουμε τις ρίζες των σύγχρονων προβλημάτων. Χάρη σε αυτά καλλιεργείται πνεύμα γόνιμου διεθνισμού, συνειδητοποιείται η αξία της ειρήνης και η απαξία του πολέμου. Αποτελούν σύμβολα αυτοθυσίας, ηρωισμού που μυούν στις αξίες του ανθρωπισμού, του μέτρου.
- **Σε οικονομικό επίπεδο:** ανάπτυξη εσωτερικού τουρισμού. Διοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων εντός της Ελλάδας. Ανάπτυξη πολιτιστικού και θρησκευτικού τουρισμού, επομένως οικονομική ανάπτυξη τόσο της περιφέρειας όσο και των δημοσιονομικών του κράτους, μέσω του εκχρηματισμού της οικονομίας.

Β' ερώτημα: δραστηριότητες με τις οποίες οι πολίτες και ειδικότερα οι νέοι θα εξοικειωθούν με αυτά.

Πολίτες

- **Πολιτεία:** μέριμνα για τη συντήρηση, προστασία και φύλαξη των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων. Υλική στήριξη με έργα υποδομής. Οικονομική ενίσχυση των ερευνών για τη μελέτη και την ανάδειξη του πολιτισμού του παρελθόντος. Κινητοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τους παραπάνω στόχους. Συντονισμένη προβολή της παράδοσής μας στο εξωτερικό και ενίσχυση της δράσης του απόδημου ελληνισμού.
- **Μ.Μ.Ε.:** εκστρατεία ενημέρωσης και πληροφόρησης μέσω της προβολής εκπομπών που αναδεικνύουν τα μνημεία.

Νέοι

- **Σχολείο:** αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, βιωματική διδασκαλία της ιστορίας σε αντίθεση με την αποστήθιση γεγονότων και χρονολογιών. Διαδραστικά μαθήματα που εξοικειώνουν τα παιδιά με τα ιστορικά μνημεία. Ουσιαστικές επισκέψεις στα μνημεία, αφού προηγηθεί διδασκαλία, ανατεθούν εργασίες στους μαθητές με σκοπό να καταστεί πιο ενδιαφέρουσα η μελέτη και η κατανόηση της αξίας τους. Ενίσχυση του ρόλου του δασκάλου και των μαθητικών κοινοτήτων με περιθώρια δημιουργικών πρωτοβουλιών. Μπορεί να εφαρμοστεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Υιοθετώ ένα Μνημείο (φροντίδα, προβολή, συντήρηση, καθαρισμός). Προγράμματα ανταλλαγής μαθητών από το εξωτερικό.
- **Οικογένεια:** γόνιμη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου με ταξίδια και διάβασμα. Οι γονείς οφείλουν να αποτελούν υγιές πρότυπο, χωρίς όμως να ρέπουν προς την προγονολατρεία ή την ηθικολογία, όσον αφορά τη στάση απέναντι στο πολιτισμικό παρελθόν.
- **Πνευματικοί άνθρωποι:** ανάληψη πρωτοβουλιών με σκοπό τον περιορισμό του υπερκαταναλωτικού - υλιστικού προτύπου. Ταυτόχρονα θα ήταν ωφέλιμο να τονίσουν τη χρησιμότητα των μνημείων και να ευαισθητοποιήσουν τους νέους για την αξία των μνημείων.

Επίλογος: ευχή για την ανάληψη πρωτοβουλιών, στα πλαίσια του σχολείου και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ώστε να προωθηθούν δράσεις που θα συνδράμουν στην εξοικείωση με τα μνημεία της πολιτισμικής κληρονομιάς, με απώτερο στόχο την προστασία και τη δημιουργική αξιοποίησή της.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

* Η ανάπτυξη του θέματος είναι ενδεικτική. Προφανώς οι μαθητές δεν είναι υποχρεωμένοι να αναπτύξουν το κείμενό τους στο εύρος των επιχειρημάτων που παρουσιάζονται εδώ.